

בהוצאה כדנפקא לן בריש הזורק (לקמן דף צו: ושם) מ"ויכלא העם מהביא" ובספ"ק דעירובין (דף יז:): נפקא לן מקרא אחרנא דדרשינן "אל יצא איש ממקומו" אל יוציא, והתם פירשתי, והיינו משום דמלאכה גרועה היא איצטריך תרווייהו חד לעני וחד לעשיר...

ז. מעשה הוצאה-העברה בערוך השלחן אורח חיים

- שיעור – שא:ז-לט
- עקירה והנחה – רסו:כו-כז
- לבישה – שא:מח-ק"ב, קכג
- העברה בלי העברה – שא:ב-ו
- הוצאה ע"ג בהמה ואיסור מחמר – רסו:ה-י
- פחות מד' אמות – רסו:יז-יט
- מי שמוצא עצמו חוץ לעירוב - רסו

האם המעשה היא בין רשויות, או ד' אמות ברשות הרבים?

ח. תלמוד בבלי שבת ו.

תנו רבנן: ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור. ואיזו היא רשות היחיד? חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה, וכן גדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה, זו היא רשות היחיד גמורה. ואיזו היא רשות הרבים? סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין, זו היא רשות הרבים גמורה.

אין מוציאין מרשות היחיד זו לרשות הרבים זו, ואין מכניסין מרשות הרבים זו לרשות היחיד זו, ואם הוציא והכניס בשוגג חייב חטאת במזיד ענוש כרת ונסקל.

אבל ים ובקעה ואיסטונית והכרמלית אינה לא כרשות הרבים ולא כרשות היחיד ואין נושאין ונותנין בתוכה, ואם נשא ונתן בתוכה פטור. ואין מוציאין מתוכה לרשות הרבים ולא מרשות הרבים לתוכה ואין מכניסין מרשות היחיד לתוכה ולא מתוכה לרשות היחיד, ואם הוציא והכניס פטור...

ט. רש"י מסכת שבת דף ו עמוד א

סרטיא - מסילה שהולכין בה מעיר לעיר.
פלטיא - רחבה של עיר, ששם מתקבצין לסחורה.

י. רמב"ם הלכות שבת פרק יד:א

איזו היא רה"ר? מדברות ויערים ושווקים ודרכים המפולשין להן, ובלבד שיהיה רוחב הדרך ט"ז אמה, ולא יהיה עליו תקרה.

יא. משנה עירובין ה:ו

עיר של יחיד ונעשית של רבים, מערבין את כולה. ושל רבים ונעשית של יחיד, אין מערבין את כולה, אלא אם כן עשה חוצה לה [לעירוביה] כעיר חדשה שביהודה שיש בה נ' דיורים דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר ג' חצרות של שני בתים:

יב. רש"י מסכת עירובין דף נט עמוד א

עיר של יחיד - שלא היו נכנסין בה תמיד ששים רבוא של בני אדם, ולא חשיבא רשות הרבים, דלא דמיא לדגלי מדבר.

יג. תוספות מסכת עירובין דף ו עמוד א

כיצד - וקשה לר"ת דבשבת ב'פ' הזורק (ד' צח.). אמר דעגלות הוו תחתיהן וביניהן רה"ר ותחתיהן לא היו ס' רבוא ואומר ר"י דמ"מ דרכן היה לצאת ולבא באותו דרך. ועוד הקשה בדגלי מדבר הוו טף ונשים לאין מספר, וכן קשה מערב רב! ויש לומר דלא גמרי' ממשכן אלא מילתא דכתיבא במספרם.

יד. חידושי הרמב"ן מסכת עירובין דף נט.

ושמא דעת הראשונים לומר שהאיסרטיא שהיא כבושה חוץ לעיירות והולכים ממנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם אין מדקדקין בה בעוברין עליה ששים רבוא, דהא דכולי עלמא הוא, אבל בתוך העיר אין שם "רשות הרבים" בלא ששים רבוא דתהוי כדגלי מדבר, וגם זה אינו מחוור.

טו. בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף ו עמוד א

איזוהי רה"ר? סרטיא, והיא מסילה שהולכין בה מעיר לעיר. ופלטיא, והיא רחבה שמתקבצים בה לסחורה, אף על פי שאינה מפולשת. ואפי' דלתות מדינה נעולות בלילה, הואיל ואין לאותה פלטיא בפרט דלתות, שאם היו בה דלתות הרי אף רה"ר מתערבת בדלתות לדעתנו כמו

שביארנו בראשון של עירובין. הא כל שאין בפלטיא זו בפרט דלתות, אף על פי שכלל המדינה יש בה דלתות נעולות בלילה, אין הפלטיא שבתוכה נכללת בהכשר העיר.

טז. רמב"ם הלכות שבת פרק יד:א

ואי זו רה"י? תל שגבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים או יתר על כן, וכן חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה או יתר על כן, וכן מקום שהוא מוקף ארבע מחיצות גובהן עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן. אפילו יש בו כמה מילין, אם הוקף לדירה כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה ננעלות בלילה, ומבואות שיש להן שלשה כתלים ולחי ברוח רביעית, וכן חצר ודיר וסהר שהוקפו לדירה כולן רה"י גמורה הן.

יז. רמב"ם הלכות עירובין פרק א:ד

ומפני מה תיקן שלמה דבר זה? כדי שלא יטעו העם ויאמרו כשם שמותר להוציא מן החצרות לרחובות המדינה ושוקיה ולהכניס מהם לחצרות, כך מותר להוציא מן המדינה לשדה ולהכניס מן השדה למדינה, ויחשבו שהשוקים והרחובות הואיל והן רשות לכל הרי הן כשדות וכמדברות, ויאמרו שהחצרות בלבד הן רשות היחיד וידמו שאין ההוצאה מלאכה ושמותר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים.

יח. רמב"ם הלכות שבת פרק יד:ז

איזו היא כרמלית? תל שיש בו ארבעה על ארבעה או יתר על כן וגבהו משלשה ועד עשרה, שהכרמלית אינה תופשת אלא עד עשרה ואינה רחבה פחות מארבעה על ארבעה. וכן חריץ שיש בו ארבעה על ארבעה או יתר על כן ועמוק משלשה עד עשרה. וכן מקום שהוקף בארבע מחיצות, גובהן משלשה ועד עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן. וכן קרן זווית הסמוכה לרה"ר והוא המקום שמוקף שלש מחיצות והרוח הרביעית רה"ר כגון מבוי שאין לו לחי או קורה ברוח רביעית. וכן הימים, והבקעה בין בימות החמה בין בימות הגשמים. כל אלו כרמלית הן.

יט. רמב"ם הלכות שבת פרק יד:ז

איזה הוא מקום פטור? מקום שיש בו פחות מארבעה על ארבעה וגבהו שלשה עד לרקיע, שכל פחות משלשה הרי הוא כארץ. אפילו קוצים וברקנים או גללים ברה"ר גבהן שלשה ואין רחבן ארבעה על ארבעה הרי הן מקום פטור. וכן חריץ שאין בו ארבעה על ארבעה ועומקו משלשה עד התהום. וכן מקום המוקף שאין בו ארבעה על ארבעה, אפילו היה ארכו אלף מיל ורוחבו ארבעה פחות שעורה וגובהו משלשה ולמעלה הרי זה מקום פטור. וכן אויר רשות הרבים או אויר כרמלית למעלה מעשרה הרי הוא מקום פטור.

איך יותר העברה בתוך רשות?

כ. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף כב עמוד ב

"וכולי עלמא נמי לא ליחייבו דהא מקיף להו אוקיינוס" - פירוש דכל שהוא עמוק עשרה טפחים חשיבא מחיצה כדאיתא בפ"ק דשבת ובכל דוכתא, ולהכי פרכינן דכיון דאמרת דאפילו המחיצות מרוחקות כל כך דינן כרשות היחיד, א"כ אין רשות הרבים בעולם [וזה] אי אפשר. וק"ל, מ"מ עד אימתי יהא מרוחקות שיהו חשוכות מחיצות לשוויה רשות היחיד? דהא אמרינן דקרפף 'יותר מבית סאתים' שהוקף אפילו שלא לדירה רשות היחיד הוא מן התורה, וכמה יהא שיעור אותו 'יותר מבית סאתים'? אומר רבינו הרב ז"ל דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות, דאע"ג דלגבי שבת לא בעינן מחיצות הניכרות לדירתו כדאיתא בפרק קמא דסוכה (ד' ב' ועי"ש), אפ"ה בעינן שיראה עצמו תוך מחיצות.

כא. תלמוד בבלי עירובין יא:

תנא צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן

כב. תלמוד בבלי עירובין כב:

[משנה ב:ד (כב). - רבי יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן [לפסי ביראות] יסלקנה לצדדין. וחכמים אומרים אינו צריך.] בעא מיניה רחבה מרבא: תל המתלקט עשרה מתוך ארבע, ורבים בוקעין בו, חייבין עליו משום רשות הרבים או אין חייבין עליו? אליבא דרבנן לא תיבעי לך - השתא ומה התם [פסי ביראות] דניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתו רבים ומבטלי לה מחיצתא, הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כל שכן? כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה - מאי? התם הוא דניחא תשמישתיה הכא דלא ניחא תשמישתיה לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, או דילמא לא שנא? אמר ליה חייבין...

כג. תלמוד בבלי עירובין יא.

לימא מסייע ליה [למ"ד צורת הפתח לא מועיל אם יש יותר פרוץ מעומד]: "דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ"? 'שרובן' סלקא דעתך? אלא אימא 'שריבה בהן פתחים וחלונות, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ'? אמר רב כהנא כי תניא ההיא בפיתחי שימאי. מאי 'פיתחי שימאי'? פליגי בה רב רחומי ורב יוסף, חד אמר דלית להו שקפי [מזוזות ישרות] וחד אמר דלית להו תיקרה.

אזהרה למערב

כד. תלמוד בבלי עירובין מו:

אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי יוחנן בן נורי. אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי, בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך? אמר ליה בפירוש שמיע לי. מאי כללא? דאמר רבי יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב...

כה. הון עשיר מסכת עירובין פרק י:טו

עירובין מתחיל במם ומסיים בתיו, הרי "מת", שעירובין כמת שהלכה כדברי המקל בעירוב (דף מו א) כמו שהלכה כדברי המקל באבל (שם). ואי בעית אימא "תם", על שם ויעקב איש תם יושב אהלים (בראשית כה, כז). דהמערב יכול לישב בשבת באהלים הרבה כיעקב איש תם, ורמז לנו שאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה (דף פב א), כיעקב ששיבתו באהלים הרבה היתה כדי ללמוד תורה, וכן ר"ת תחומין מצוה הוא ת"ם:

כו. רש"י מסכת עירובין דף מו עמוד א

בעירוב - בכל משפטיו, ותחומין מהלכות עירובין הן.

כז. חזון איש מועד ליקוטים קיב:ד:י

והנה קיי"ל כריב"ל דהלכה כדברי המקיל בעירוב אפי' יחיד במקום רבים, וכמש"כ הרא"ש לעיל פ"ב סי' ד', אבל אין הטעם משום דבדרבנן אזלינן לקולא, דלעולם גם בשל סופרים אזלינן בתר מרובים... אלא כן קבעו חכמים בעירוב להקל כיהי, והיינו דכ' הרא"ש שם דנאמר כלל זה רק בתנאים ולא באמוראים ולא במחיצות, אע"ג דבכל ענין הוי חשש דרבנן. ונראה דאף אי נאמר כללא זו גם באמוראים, מ"מ אין כלל זה בפוסקים כיון שאין זה מטעם קולא בדרבנן אלא הוי מכללי הש"ס כמו בפלוגתא דר"א ורבינא דהלכה לקולא, וכיו"ב. ואינו ענין לפלוגתא אחר חתימת התלמוד.

כח. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קלט:ה

אולי מכיון שבאין לירושלים מכל המקומות ברגלים וגם בכל השנה להקריב קרבנות ולאכול מע"ש חששו לשמא יראו אנשים ממקומות שלא יהיו מתוקנים במחיצות כמו ירושלים ויטלטלו גם שם לפיכך לא עירבו כדי שיהיו אסורים גם בירושלים דכ"ז שלא עירבו הרי גם חצר אסור ככרמלית. ואם כן גם במאנהעטן שהוא עיר שבאין ממקומות הרבה שא"א שם לתקן וגם סמוכים לה בתוך התחום מקומות שלא יוכלו לתקן, אין לתקן ולא לערב גם במאנהעטן כדי שיהיו אסורים גם במאנהעטן ולא יבואו לטלטל גם במקומות שאי אפשר לתקן. ונמצא שאף לדידהו משמע שאין לתקן להתיר במאנהעטן אף אם יכולין לתקן.

כט. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן כט (תש"מ)

ואף שהוא דבר טוב בעוה"ר שאיכא הרבה עוברי עבירה, שתיקון העירובין ימעט האיסורין, ליכא חיוב להפריש בשביל מומרים במזיד. דהלכה כרשב"ג דהלעיטהו לרשע וימות... ושוגגים שאין יודעין האיסור אין מצויין ואולי גם ליכא (על לעיל סי' כ"ח אות כ"ג). ולעומת זה איכא חסרון בתיקון עירובין שירגילו להוציא, ולפעמים שיתקלקל בשבת ולא יוכלו להודיע ויכשלו שומרי תורה. אבל בשנים האחרונות התחילו לתבוע שיתקנו עירובין, מחמת שהנשים מצטערות הרבה בזה מפני שמניעת הנאה הוא צער גדול להם, מפני הרגילות להיות מפונקות. ואלו שיש להם תינוקות אין יכולין לצאת מהבית כל השבת וכדומה. ויש גם שאין יכולות להבליג על דעתן ורצונם, ועוברות. והתחילו בשביל זה בכמה מקומות לתקן עירובין. ושייך להחשיב כשאיכא הרבה תובעין, לצורך, ויש אולי מקומות ששייך להחשיב גם צורך גדול, ושייך להרב המקומי לידע זה. וא"כ וודאי לא שייך למחות, ואולי יש גם להשתדל בזה. אבל צריך לדון על המקום לעשות שם תיקון עירובין.

ל. בעית בדיקת עירובין כראוי - <http://www.rabbis.org/pdfs/JachterEruvGuidelines.pdf>

לא. זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (דברים) פרשת כי תצא [דף רעה עמוד ב]

"ותלבש אסתר מלכות" הא אמר קודשא בריך הוא (ישעיה מב) "אני ד' הוא שמי, וכבודי לאחור לא אתן ותהלתי לפסילים", ורוחא דקדשא שכינתא הות דאיהי שם דאתלבשת באסתר. אבל רבנן ווי לאינון דאכלין תבן תבל דאורייתא ("חמור" דאורייתא דאתחשיב ח"כ"מ"פלא ו"רב ר"בנן) ולא ידע בסתרי דאורייתא, אלא קלין וחמורין דאורייתא... לית דרכא דמלכא ומטרוניתא למרכב על חמרא אלא על סוסוון, הדא הוא דכתיב (חבקוק ג) "כי תרכב על סוסיד מרכבותיך ישועה", דאין מזולזין במלכותא למרכב מטרוניתא על חמרא כ"ש מלכא לית דין אתר הדיוט עבד דארחיה למרכב על חמרא. ובגין דא כתיב ביה במשיח (זכריה ט) "עני ורוכב על חמור", 'עני' איהו תמן בסימן ערובין נדה יבמות ושאר מתניתין בכלל, ולא אתקרי תמן 'מלך' עד דרכיב בסוסיא דיליה כנסת ישראל. קודשא בריך הוא כד איהו לבר מאתריה לאו איהו מלך, וכד אתהדר לאתריה (זכריה יד) "והיה ד' למלך".